

MARINA LÓPEZ GUALLAR

ILDEFONS CERDÀ

I LA CULTURA URBANÍSTICA BARCELONINA DE MITJAN SEGLE XIX

La principal motivació de l'Any Cerdà ha estat celebrar els resultats assolits a Barcelona per l'aplicació del pla urbanístic del famós enginyer vuitcentista en termes de metropolització i sobretot explorar les seves lliçons de cara a un futur que la darrera de les activitats programades –un congrés de caire internacional– bateja com a postmetropolità. Per a la major part dels professionals implicats en la commemoració, no importava gaire el vell debat sobre el procés de decisions polítiques que, a mitjan segle XIX, va dur a consagrar la ideació d'Ildefons Cerdà com a plànol oficial per a la ciutat de Barcelona. Però la qüestió no és ni pot ser indiferent per als historiadors.

La segona meitat del segle XIX, des de l'enderroc de les muralles el 1854 fins a les agregacions dels pobles del Pla el 1897, va ser una etapa clau de modernització a la ciutat de Barcelona, i la intervenció de Cerdà fou essencial per a l'elevació de la cultura urbanística, sens dubte. Però la ideació de l'Eixample no fou l'obra d'un geni individual, isolat i fins i tot enfrontat amb l'ambient barceloní, com s'ha pretès, sinó més aviat l'expressió concordant de tota una societat que volia i necessitava alliberar-se de les muralles i obrir-se a la modernitat i d'un enginyer civil que posseïa la saviesa per concebre una forma urbana adequada a les aspiracions col·lectives.

Una nova cultura urbanística. La ciutat de París comptava des del 1783 amb un plànol general de reforma que guiava les operacions concretes. Imitar-ho es debatia a les oficines municipals barcelonines des del 1817. Els tècnics n'eren partidaris, però els polítics s'hi oposaven per dues raons: la manca de recursos i l'absència del marc legal que, a França, convertia les alineacions dibuixades en el plànol aprovat en obligatòries per als propietaris.

A la pràctica quotidiana de Barcelona, les dissensions internes del consistori municipal se superaven i s'anaven trobant diners per realitzar els plànols particulars de la majoria dels carrers de la ciutat antiga. Tampoc no es necessitava gaire més que aquestes solucions casuístiques, perquè les reformes –amb l'excepció de les facilitades per la desamortització, com és el cas dels primers trams de l'eix transversal: carrers de Ferran i Jaume I–, no passaven de ser realineacions puntuals i eixamplaments d'abast reduït per eliminar giragonses i homogeneïtzar l'amplada del

na meitat del segle, primer abordant la reforma interior i després l'eixamplament. La iniciativa política correspongué a Santiago Luis Dupuy, un alcalde-corregidor que, tot i ser nomenat pel govern, es va posar al servei d'un programa dictat pels regidors com a representants de la comunitat local. Es tractava d'assumir la part que tocava a Barcelona del conjunt de propostes de l'anomenat «partit industrialista», que no era pas un partit en el sentit convencional de la paraula, sinó una opció suprapartidista articulada a l'entorn d'una presa de posició sobre els papers respectius de l'Estat i la iniciativa privada en la creació de la riquesa. Assolit un cert estadi en el desenvolupament de la nova economia industrial, els líders del canvi exigien al govern central una política activa de provisió d'infraestructures i una liberalització del marc legal per continuar el desplegament del capitalisme.

El 20 d'abril de 1852 Dupuy presentà un projecte al consistori per obrir el darrer tram de la via de reforma: el carrer de la Princesa. El projecte comprenia una proposta de la Comissió d'Obres al plenari i uns documents complementaris: els plànols de l'obra, el pressupost per pagar les expropiacions i les bases d'un emprèstit. Hi havia una combinació d'enunciat de principis, d'examen sistemàtic dels problemes per una operació urbanística i d'aportació de solucions concretes que transcendia el cas. No s'amagava la intenció d'inventar un model nou de gestió de l'obra pública urbana, adequat a l'etapa que començava i coherent amb la ideologia de la societat civil. L'excel·lència tècnica, el respecte a la propietat privada, l'assignació de recursos suficients i l'agilitat de la tramitació eren els requisits del model.

L'arquitecte Francesc Daniel Molina, guanyador del concurs de la Plaça Reial, fou el tècnic contractat per assegurar el requisit de l'excel·lència. Se li encarregà superar els errors comesos en el traçat del carrer de Jaume I, que havia suscitat moltes crítiques. La llei d'expropiació de 1836 obligava a complir quatre condicions abans de fer efectiu el traspàs de sòl del domini privat al domini públic. La primera era la declaració d'utilitat pública de l'obra, una facultat reservada a l'Estat. La segona imposava una altra «declaració» de les finques a expropriar i, per complir-la, el plànol d'alineacions de Molina era també un plànol parcel·lari de les propietats afectades entre la plaça de l'Àngel i el passeig de Sant Joan. L'Ajuntament

La ideació de l'Eixample no fou l'obra d'un geni individual, isolat i fins i tot enfrontat amb l'ambient barceloní, sinó l'expressió concordant de tota una societat que volia obrir-se a la modernitat ➤

carrer, i sempre quedaven supeditades a la bona voluntat dels propietaris afectats.

Superar aquest estat de coses era el repte que la societat barcelonina i els seus dirigents afrontaren a la dècada de 1850, decisiva per a la política urbanística perquè va posar alhora les bases i els límits de la modernització de la ciutat vigents durant la sego-

va prometre als propietaris afectats respectar les dues exigències restants: fixar el preu de la indemnització de comú acord entre els perits de les dues parts i pagar-la abans de la transferència efectiva des del domini privat al públic. L'emprestit per fer front a aquesta despesa necessitava una justificació especial perquè era la novetat del pressupost. El primer argument a favor era obvi. L'Ajuntament depenia financerament de l'Estat des del 1714 i l'assignació anual no arribava a cobrir les despeses obligatòries prefixades. Calia acudir al crèdit per finançar obra nova, i la constitució recent d'entitats financeres a la ciutat obria bones perspectives. Dupuy hi afegia un segon argument: la definició de l'obra pública com una inversió productiva i del crèdit com un recurs ordinari. Així, l'èxit de l'empresa depenia de l'obtenció dels beneficis dins el termini previst i obligava a no dilatar l'execució de les obres.

Les competències sobre l'espai urbà barceloní eren compartides per tres administracions: l'estatal (amb presència molt pesant de l'exèrcit), la provincial i la municipal. Com que l'instrument que Dupuy tenia a la seva disposició era l'Ajuntament de Barcelona, reivindicar-ne el paper actiu i determinant en la política urbanística havia de ser el primer pas de l'estratègia. La tramitació municipal de l'obertura del carrer de la Princesa exemplifica bé el que es pretenia assolir. El consistori n'assumí la iniciativa, els seus tècnics elaboraren el projecte, es va teixir el consens entre els partits amb representació municipal i es va aconseguir l'aprovació unànime dels regidors. El segon pas era buscar la complicitat del governador de la província, que tenia a les seves mans l'elevació del projecte al govern central. L'autoritat provincial, a instàncies de Dupuy, va acceptar un procediment abreujat per aprovar l'ober-

[pàgines 30-31]
Vista de Barcelona
 d'autor desconegut, 1840

[a dalt]
Carrer de la Princesa
 de Lluís Rigalt i Farriols,
 1867

tura del carrer. Consistia a obviar la declaració d'utilitat pública de l'obra –que implicava la intervenció retardadora de les més altes institucions de l'Estat– amb l'argument que no era necessària per tractar-se de la continuació de l'eix transversal i no d'una nova obra. El tercer pas era l'aprovació final del govern central. Per forçar-la, el consistori mobilitzà a Madrid tres xarxes: els seus agents permanents a la capital, els alts funcionaris que havien exercit a Barcelona i l'anomenada «diputació catalana», és a dir, els diputats que representaven el Principat a les Corts espanyoles.

D'aquesta manera, s'obtingué alhora, i en poc més de dos mesos, la confirmació d'utilitat pública de l'obra, l'aprovació del doble contingut del plànol –alineacions i finques afectades– i la sanció del pressupost, inclosa l'autorització per contractar l'emprèstit. Al final d'agost, l'alcalde engegava per decret tres processos diferents: la negociació de l'emprèstit amb les entitats financeres, la venda de parts del patrimoni immobiliari municipal –que era un dels recursos previstos al pressupost– i l'expropiació dels terrenys. Aquest tercer procés era el més complex.

L'aplicació de la llei de 1836 a Barcelona va ser guiada per un principi previst a la llei francesa de 1807 i no recollit per la norma espanyola. El propòsit d'aquest principi era rebaixar els costos de les expropiacions en favor de l'administració pública, fent entrar en el còmput de la indemnització no sols el valor de la part de solar perduda pel propietari sinó també, i en sentit contrari, els beneficis que reportaria en la resta de la propietat precisament gràcies a la millora urbanística.

A final de l'any 1852, la caiguda del govern espanyol que havia nomenat Dupuy va arrossegar la caiguda de l'alcalde de Barcelona i va posar en perill la continuïtat del projecte, però una ràpida reacció municipal, entre

L'advocat Manuel Duran i Bas, aleshores secretari de l'Ajuntament, fou l'encarregat de posar per escrit els arguments barcelonins en un memorial adreçat a la reina i que fa una relació dels inconvenients del manteniment de les fortificacions per a l'economia: l'elevació dels preus dels lloguers de les habitacions; l'encariment dels solars «cuál sucede siempre que existe el monopolio natural o artificial de algún objeto»; la desviació de capitals que, en altres circumstàncies, s'haguessin invertit en l'agricultura, la indústria o en «las importantes obras públicas que necesita y aguarda el país»; la pressió a l'alça sobre el salari obrer; i la manca de condicions higièniques de les habitacions, «aun de las ocupadas por familias de regular fortuna». Dins aquesta pintura negativa de la ciutat emmurallada, Duran singularitza la prohibició municipal de noves instal·lacions fabrils dins del nucli urbà, per raons de seguretat i d'higiene, però que posa en qüestió les economies d'escala derivades de la concentració i disminueix la competitivitat de la indústria.

Per contra, Duran i Bas teoritza la gran ciutat com l'únic entorn que permet aprofitar plenament les oportunitats que ofereixen els invents moderns: «Todo tiende en el día a favorecer, a impulsar el acrecentamiento de vida de las grandes ciudades; y es notable el carácter uniforme que en este punto presentan todas las conquistas de la moderna civilización. La telegrafía eléctrica no es útil seguramente para que las noticias se transmitan con la rapidez del pensamiento entre pueblos en que sean escasas las transacciones de la vida social; los ferrocarriles no cruzan con su rapidez asombrosa el espacio para llevar de villorrio en villorrio a sus vecinos; la navegación por los nuevos procedimientos, que no necesitan mendigar del viento el empuje que mueve dilatadas quillas, no está

destinada seguramente a hacerlas anclar en pequeñas radas; ni es tampoco bajo los campanarios de las aldeas, donde se formarán las compañías anónimas merced a las cuales el capital no conoce límites. Así que, o es necesario querer rezagarse en el camino de la civilización moderna, o es forzoso someterse al influjo de la época,

para ponerse al lado de las naciones que, para no retrogradar, lo obedecen».

En un memorial de l'Ajuntament adreçat a la reina, Duran i Bas teoritza la gran ciutat com l'únic entorn que permet aprofitar plenament les oportunitats que ofereix la civilització moderna

maig i juny de 1853, va buscar i va trobar recursos per a l'obra del carrer de la Princesa i, malgrat la tensió creixent amb la nova autoritat provincial, va mantenir l'actitud en pro del desbloqueig urbanístic i va afrontar, a més, el plantejament de l'eixample.

El protagonisme de Cerdà. Ildefons Cerdà havia abandonat la seva plaça d'enginyer civil de l'Estat el 1849 i s'havia fixat a la ciu-

tat de Barcelona, com explicarà ell mateix en diversos escrits autobiogràfics, que remarquen, amb tota justificació, el valor personal de la decisió i, amb menys exactitud, la soledat del camí que començava a recórrer i que els apologetes moderns de l'enginyer han exagerat. No fou fins al cop d'Estat que donà lloc al Bienni Progressista el juliol de 1854 i a les accions desbloquejadores del nou governador civil, Pascual Madoz, que permeté l'enderroc de les muralles barcelonina, que Ildefons Cerdà trobà encaix dins el poder i començà a fer sentir la seva veu, no pas dissonant, sinó harmonitzada amb els arguments que acabem de llegir.

Madoz arrencà al govern l'autorització inicial d'un segon emprèstit a favor del municipi amb la garantia dels terrenys de les muralles i aconseguí que una comissió formada per industrials i banquers col·laborés en la gestió de l'operació financera. A la tardor de 1854, Ciril Franquet, successor de Madoz al capdavant del govern provincial, va nomenar Cerdà enginyer civil adscrit als òrgans provincials de la Hisenda Pública, amb la missió de posar a la venda els terrenys de les muralles. La comissió que negociava l'emprèstit sobre aquests terrenys havia reconegut la dificultat de portar-lo a terme en una conjuntura econòmica desfavorable i proposà que s'acceleressin l'elaboració del plànol i l'arranjament dels terrenys de les muralles. Posteriorment, la pista d'aquell emprèstit es perd i el més probable és que mai s'arribés a tramitar la seva segona fase, corresponent a l'aprovació final, però a Cerdà haver participat en la comissió li serví com a trampolí per a encàrrecs més decisius, en particular l'aixecament del plànol topogràfic que havia de servir de fonament al disseny de l'eixample i que li fou encomanat formalment el 16 de desembre, quan ja havia esdevingut regidor arran de les eleccions d'aquell any. A partir d'aquest moment, Cerdà tingué un protagonisme creixent com a pont de connexió entre les dues administracions: era alhora tècnic al costat del governador civil i polític en actiu al consistori municipal.

A la primavera de 1855 començaren a reunir-se diversos col·lectius animats per les autoritats locals però que mantenien la seva independència; a les corporacions econòmiques convocades anteriorment s'hi sumaven ara les institucions acadèmiques i els cossos professionals, tots ells interessats a intervenir en una millora que semblava cada cop més pròxima. El dia 28 de juny, Ciril Franquet presidí una reunió general dels delegats

de les dues institucions locals representatives –Ajuntament i Diputació– amb aquests col·lectius. Una reduïda comissió redactora –Gaietà Almirall, Joan Magaz, Manuel Duran i Bas, Pau Maria Tintorer i Elies Rogent– formulà vint «Bases generales», un desplegament d'algunes idees de la Societat Econòmica que havien de servir «para la formación del plano de la nueva Barcelona» i que foren aprovades per l'assemblea. Tant les bases, com la justificació que venia a continuació, posaven en circulació un seguit d'idees sobre el model d'eixample –construcció d'edificis oficials i monuments commemoratius, serveis públics distribuïts de forma igualitària dins l'espai urbà, baixes densitats amb habitatges salubres rodejats d'espais verds–; la forma d'elaboració del plànol –concurs lliure

Retrat d'Ildefons Cerdà publicat en el llibre de Francesc Pi i Margall, *Las grandes conmociones políticas*

re a Barcelona previ a l'aprovació final de Madrid—; i el pla econòmic, amb una observació, dita de passada, però favorable a la contribució especial dels propietaris.

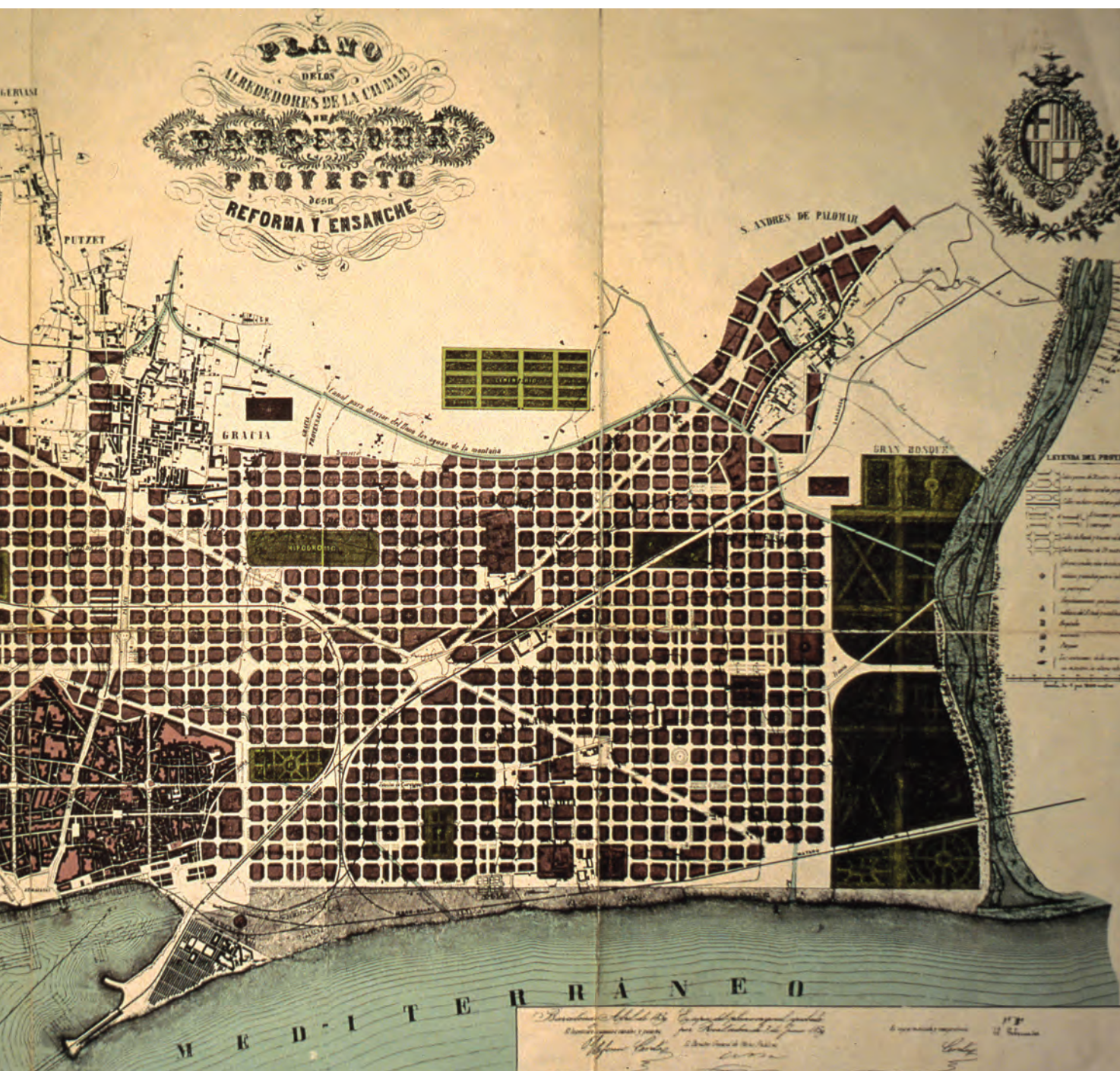
El plànol topogràfic de Cerdà i les vint bases d'aquesta comissió són manifestacions de l'esperit d'emulació que regnava a la ciutat i tenen una importància equiparable en el procés de materialització de l'eixample. El plànol és una demostració de l'excel·lència tècnica de Cerdà i les bases són l'expressió acabada de les expectatives que despertava l'eixample entre els barcelonins. El novembre de 1855, Cerdà podia comunicar que el plànol topogràfic, encarregat un any abans, estava acabat. La memòria de l'avantprojecte d'eixample, que ningú sembla haver-li encarregat de manera formal, està datada el 16 de desembre i és breu comparada amb la posterior de 1859, però la concepció de la casa ideal, que passa de l'una a l'altra, ocupa un lloc central ja a la primera, quan el record de l'epidèmia de còlera era encara molt viu. Cerdà compartia les tesis higienistes amb els col·laboradors de la Societat Econòmica i amb els redactors de les bases i, en establir una correlació directa entre densitat urbana i mortalitat, posava en primer pla la importància dels càlculs sobre la qualitat de l'aire en un hàbitat tan concentrat com el barceloní i, més concretament, confrontava l'estimació del volum d'aire respirable per persona i hora amb les condicions ofertes a les cases de la ciutat emmurallada i convertia el denominat «cub atmosfèric» del dormitori conjugal en el mòdul elemental del futur eixample.

El final del Bienni Progressista, l'estiu de 1856, va ajornar l'engegada de l'eixample dos anys, fins que un nou govern centrista presidit per O'Donnell, va concedir el 9 de desembre de 1858 que Barcelona consolidés l'enderroc de les muralles encetat el 1854 i deixés de ser considerada una plaça forta. Tots els agents locals ho interpretaren com un senyal per a la represa i, alligonsats per l'experiència anterior, es llançaren a aprofitar l'oportunitat, que es féu extensiva a la reforma interior. L'Ajuntament inicià el procés que culminaria en la convocatòria del concurs públic de projectes d'eixample i reforma. Ildefons Cerdà, per la seva banda, va demanar directament al Ministeri de Foment autorització per transformar l'avantprojecte d'eixample de 1855 en un projecte que també responia al repte de la reforma higiènica de la ciutat vella. Un cop guanyada la batalla per l'eixample il·limitat, es feia evident que calia ocupar-se del sanejament de

la ciutat existent, i fou aquest el centre d'atenció tant per a l'alcalde Josep Santa-Maria, en el si del consistori i davant les autoritats superiors, com per a Cerdà, que veia la riquesa que generaria l'eixample com l'única font possible de finançament per a la costosa intervenció de la reforma i articulà les dues operacions en el seu pla econòmic.

Més enllà de la coincidència en la urgència de la reforma, les dues parts erigides en protagonistes, l'Ajuntament de Barcelona i Cerdà, adoptaren, respecte al plànol, opcions contradictòries—concurs públic versus auto-

rització directa— basades en una ignorància mútua que violentava els fets que ells mateixos al·legaven com a precedents. Foren molt conscients de les implicacions del que feien i, malgrat els arguments justificadors que van prodigar per amagar-ho, se sentiren molt incòmodes. Hi ha signes d'aquesta incomoditat o de la consciència de les dificultats de la posició pròpia. Cerdà va ser advertit per Madoz de la necessitat de comptar amb el consistori, quan l'enginyer li portà l'abril de 1859 el plànol d'eixample. Un any més tard, el gener de 1860, en posar la firma al «Pen-

samiento económico», que, amb les ordenances de la construcció, venia a completar el projecte d'eixample, al darrer paràgraf, Cerdà es mostrava aclaparat per una soledat sobrevinguda: «un simple particular aislado y abandonado a sus propias fuerzas». Santa-Maria, per la seva part, va proposar l'agost de 1859 encunyar la medalla d'or que el desembre de 1855 s'havia volgut entregar a Cerdà. Era un gest de neutralitat exquisida, però la comissió de regidors encarregada de tirar endavant l'homenatge va suggerir una inscripció diferent a la indicada pels seus ante-

Plànol del projecte de reforma i eixample de Barcelona dissenyat per Ildefonso Cerdà i aprovat pel govern el 1859

cessors; es continuava reconeixent el mèrit del plànol topogràfic, però s'esborrava la menció als «treballs d'eixample» realitzats per l'enginyer, com si l'avantprojecte no hagués existit mai.

L'intent de comprendre i explicar el desacord ha suscitat moltes polèmiques i és previsible que continuï fent-ho, però la concentració de l'atenció en un únic episodi no és profitosa perquè en menysté d'altres, que són tant o més transcendents. Cal destacar, per exemple, que les dues parts contendents, i els agents urbans en general, compartien almenys una cosa: tots comptaven amb l'Estat. Això s'ha dit molt de Cerdà i poc de l'Ajuntament.

Cerdà no amagava l'escassa confiança que li mereixia l'administració municipal. D'aquí n'ha sortit el retrat d'un estatista fervent. Potser és més cert que l'Estat anava a remolc de Cerdà

Cerdà va aduir repetidament el caràcter supramunicipal de l'eixample; tampoc va amagar l'escassa confiança que li mereixia l'administració municipal, que coneixia bé. D'un i altre argument, n'ha sortit el retrat d'un Cerdà estatista fervent. Potser és més cert que l'Estat anava a remolc de Cerdà. I no s'ha de minimitzar allò que la decisió estatal proporcionà a Barcelona i al seu Ajuntament: un plànol general d'alineacions de la nova ciutat obligatori per a la propietat. I aquesta era la fita perseguida i mai aconseguida fins aleshores.

D'altra banda, que el consistori reivindicés la seva iniciativa en matèria de política urbanística i el poder d'executar-la a la seva manera no vol dir que no acceptés la potestat estatal de decidir en darrera instància, perquè això era el que dictava la legislació vigent. En termes més tècnics, el consistori defensava la seva autonomia administrativa o, com es diu avui, el principi de subsidiarietat de les administracions locals, segons el qual el més pròxim està millor situat per detectar i resoldre els problemes. El que segurament va desconcertar l'equip municipal és que, aquesta vegada, l'Estat no sols decidia, sinó que també volia assumir l'execució valent-se de Cerdà.

De la pràctica barcelonina a la legislació espanyola: un camí frustrant. Malgrat la creença comuna, després de la famosa reial ordre de 7 de juny que aprovà el plànol de

Cerdà, l'any 1859 continuà amb un ajornament mentre no es resolva el concurs municipal i l'Estat decidia formalment desestimar-ne el resultat. El cicle es va tancar el 30 de maig de 1860 amb el decret que autoritzava la construcció a l'eixample d'acord amb les alineacions del plànol cerdanià, però aquesta no va ser tampoc la resolució definitiva. D'acord amb el costum, l'administració estatal preferí una decisió salomònica, que combinava la decisió sobre l'obligatorietat del plànol i la no decisió sobre l'obligatorietat dels plantejaments econòmics i les ordenances de la construcció que formaven part del projecte de Cerdà. Aquests instruments imprescindibles quedaven condicionats a la aprovació d'una llei estatal que el govern es comprometia a presentar al Parlament.

De moment, el governador atorgava els permisos d'obra, Cerdà esdevenia el tècnic que produïa el plànol d'alineació particular de cada finca i, en obtenir la llicència, cadascun dels propietaris havia de complir els compromisos adquirits –la cessió de vials i el seu agençament– i acceptar els límits d'alçada de les cases i d'aprofitament de la parcel·la com a ordenances o regles específiques de l'eixample.

A final de 1861 començava l'intent de promulgar la llei estatal sobre matèries urbanístiques. En una data difícil de determinar, el bloc local –Cerdà i els altres– havia lligat la sort de l'eixample i la reforma de la ciutat de Barcelona a la promulgació d'una llei innovadora que facilités les millores urbanes arreu de l'Estat. Era un camí invers al seguit a França, on primer l'Estat legislava a favor de la capital, París, i després els avantatges s'estenien a tot el territori. En no ser Barcelona la capital política, hagué de quedar, des de la perifèria, la causa de tots per obrir pas a la seva. L'excel·lència del projecte ministerial de Posada Herrera, presentat el desembre de 1861, ha estat prou destacada i atribuïda a l'adopció de les idees urbanístiques de Cerdà. És més ajustat als fets dir que la inspiració és més àmplia, i n'és una prova el contingut de l'article 10, sobre la nova modalitat d'expropiació, que recull la fórmula utilitzada per a la reforma de la Puerta del Sol i no l'expropiació de les franges laterals, que era l'opció proposada per l'enginyer català.

Però sigui com sigui, a causa de l'oposició dels propietaris de la zona d'Eixample, que pretenien reduir les cessions gratuïtes, dels propietaris de l'interior, que consideraven la

legislació urbanística contrària al dret de propietat, i d'altres oposicions alienes a Barcelona i menys pressionades per un creixement econòmic que es concentrava a l'entorn de la capital catalana, el recorregut parlamentari del projecte fou molt curt: va ser retirat l'1 de juliol de 1862. Aleshores, i durant un cert període, va semblar que el govern renunciava a fer la llei estatal. Per al país, això representà la pèrdua d'una oportunitat històrica; i a Barcelona, l'Eixample es quedava sense la llei que l'havia de regular.

El maig de 1861, Cerdà s'havia felicitat pel final del seu enfrontament amb l'Ajuntament, en un text interessat i no fidedigne. De fet, l'enfrontament seguia. L'absorció de les competències municipals de concessió dels permisos d'obres pel tàndem format pel governador i Cerdà és un exemple d'avocació, que és l'acte pel qual un òrgan superior intervé i resol un afer que tramitava un d'inferior competent en el tema. Des del punt de vista jurídic, la legalitat o els requisits d'una decisió d'aquest tipus són molt discutits, però no el seu caràcter d'excepcionalitat. Per això, passat un cert termini, s'imposa la devolució de les competències a l'òrgan titular. Un cop retirat el projecte Posada Herrera, el mes de setembre de 1862 dues reials ordres reconegueren la competència municipal sobre l'Eixample i autoritzaren variar les rondes del plànol de Cerdà amb un bulevard monumental dibuixat i redibuixat per l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca. Però justament aquell mateix mes unes inundacions catastròfiques agafaren la ciutat desprotegida de les fortificacions, sense urbanització a la zona afectada pels projectes de rondes-bulevard, i forçaren la resolució a favor del disseny cerdanià.

Amb la determinació que el caracteritzava, Cerdà es va presentar a les eleccions municipals i el novembre de 1862 es va convertir novament en regidor de l'Ajuntament de Barcelona. Amb Cerdà dins del consistori, es va refer el consens entre els agents públics. A instàncies de la Comissió municipal d'Eixample, a la qual el nou regidor s'havia integrat, el governador civil va promulgar les obligacions acceptades pels propietaris el 1860 com

La llei estatal d'eixamples de 1864 acabà amb la gestió de l'enginyer al capdavant del magne procés metropolità i suscità l'oposició dels propietaris. Era, però, un epíleg provisional

a reglament d'abast provincial. Era una solució precària i, finalment, prosperà un recurs individual en contra de la norma i això accelerà la promulgació de la primera llei estatal sobre eixamples el 29 de juny de 1864.

En un dels seus darrers escrits, Cerdà parla de la seva dedicació a l'execució de l'eixample, «consagrando todos sus desvelos en desempeñar desde junio de 1860 hasta julio de 1864 la dirección gratuita de los trabajos». La llei d'eixample acabà amb la gestió de l'enginyer al capdavant del magne procés metropolità i, al mateix temps, suscità l'oposició dels propietaris cridats a protagonitzar-lo, perquè entrava en conflicte amb les regles que s'estaven aplicant a Barcelona. Era un epíleg provisional: la força combinada del projecte de Cerdà i de l'energia de la societat barcelonina havia d'inspirar nous capítols d'una història que ha estat commemorada els anys 2009-2010. ■

MUIBA
 MUSEU D'HISTÒRIA
 DE BARCELONA

El mirall de la ciutat

Plaça del Rei
Conjunt Monumental

Temple d'August
Carrer del Paradís

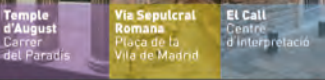
Via Sepulcral Romana
Plaça de la Vila de Madrid

El Call
Centre d'interpretació

Santa Caterina
Espai Arqueològic

Monestir de Pedralbes
Conjunt Monumental

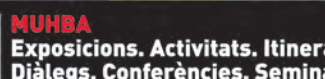
Vila Joana
Col·lecció

Park Güell
Casa del Guarda

Refugi 307
Poble-sec

Doms Romanes
Sitges Medievals
Carrer de la Fruita

PLÇA DEL REI, S/N
 BARCELONA
 TEL. 93 256 21 00
 www.museuhistoria.bcn.cat

MUHA
 Exposicions. Activitats. Itineraris. Llibreria.
 Diàlegs. Conferències. Seminaris. Jornades.

 Ajuntament de Barcelona

 BARCELONA
 CULTURA